

EL RAMADÀ, DEJUNI DES DE L'ALBADA FINS AL CAPVESPRE

David Bueno
i Torrens

Professor i investigador de genètica
de la Universitat de Barcelona

Dejuni mental

Una de les tendències actuals de molts musulmans il·lustrats és buscar paral·lelismes entre les descobertes científiques i les escriptures de l'Alcorà. Molts textos apològètics comencen dient que "la ciència ha confirmat les ensenyances de l'Islam amb tant detall que és impossible negar l'existència d'Al·là i la veritable natura del sant Alcorà". No pretenc discutir si aquests paral·lelismes són reals o bé si són interpretacions subjectives afavorides per la lírica de l'Alcorà, que fa uns anys vaig llegir de la mà de la fantàstica traducció al català de Mikel de Epalza, malgrat que trobo infinitament més versemblant la segona alternativa. Vull reflexionar sobre l'aspecte més conegut del Ramadà, que aquests dies celebren més de mil milions de musulmans: el rigorós dejuni des de l'albada fins al capvespre.

ELS HUMANS HEM CONVERTIT EL MENJAR i el beure en un acte social, però tant la gana com la set activen, en tots els animals, un fort instint d'alimentació. En els vertebrats, les funcions automàtiques són regides pel sistema límbic, un conjunt de circuits neurals localitzats al tronc encefàlic, una estructura que uneix el cervell a la medulla espinal. A part d'aquest sistema d'automatismes corporals, els mamífers també disposem d'un afegit ple de soles i giragonses, el neocòrtex, que augmenta la capacitat de processar dades i diversifica les respostes del cervell. Tanmateix, el neocòrtex humà fa possible que siguem l'única espècie viva capaç de prendre consciència de si mateixa i de les seves necessitats, la qual cosa ens permet controlar-les i modificar-les fins a extrems impossibles per a les altres espècies. Cal, això sí, entrenar-lo, fer un aprenentatge previ. Nogensmenys quan els infants tenen gana no poden pensar en res més que en la seva gana, o quan s'enfaden no poden reprimir el seu plor o les plantofades als companys, mentre que els adults podem controlar millor l'instint de menjar i els nostres sentiments, malgrat que no sempre hi reeixim. Aquest aprenentatge, que es dona a mesura que el cervell va madurant, és en bona part cultural. Per això, per exemple, probablement als musulmans els és molt més fàcil controlar la gana, mentre que els budistes possiblement poden controlar amb més facilitat els seus instints agressius. És una qüestió d'entrenament cultural del neocòrtex. No s'ha d'oblidar, però, que el neocòrtex és una estructura biològica que ve determinada genèticament, per la qual cosa de ben segur hi ha persones més predisposades

FRANK JENSEN

"Als musulmans els és molt més fàcil controlar la gana, mentre que els budistes possiblement poden controlar amb més facilitat els seus instints agressius. És una qüestió d'entrenament cultural del neocòrtex"

des que d'altres a acceptar i integrar aquests condicionants. No és gaire diferent a la troballa recentment publicada a la revista científica *Nature Neurosciences* que l'activitat cerebral, més rígida o més adaptable, condiciona les inclinacions polítiques, conservadores o liberals respectivament.

TORNANT AL RAMADÀ, FA POQUES SETMANES un col·lega anglès d'origen pakistanès, amb qui comparteixo interessos científics, em va enviar un article seu publicat fa 10 anys en una revista religiosa, *Review of Religions*, en què com a musulmà defensava que l'entrenament del neocòrtex durant el dejuni del Ramadà és un pas necessari per controlar els "instints animals". De fet, aquests instints animals no són res més que els mecanismes de supervivència originats al sistema límbic, que compartim amb tota la resta de vertebrats. Ha de quedar ben clar que aquest article no és científic, amb totes les implicacions que se'n deriven. De tota manera, aquesta afirmació sobre la necessitat d'entrenar el neocòrtex per controlar els instints planteja una paradoxa interessant. Certament, sense un entrenament adequat del neocòrtex mai superariem l'etapa infantil de domini absolut del sistema límbic, la qual cosa és imprescindible per a la vida social pròpia de la nostra espècie. A més, sense aquest entrenament tampoc assoliríem mai el grau de llibertat de què com a humans creiem gaudir; i que entre altres coses fa que no coincideixi necessàriament l'afinitat política cerebral amb el vot que emetem. D'altra banda, potser alguns o molts dels problemes que el nostre sistema educatiu i la societat en general té plantejats provinquin d'una manca d'entrenament del neocòrtex de la mainada per part dels pares, fet que es tradueix en la necessitat de satisfacció immediata dels desigs i en una possible disminució de la cultura de l'esforç.

TANMATEIX, SI A TRAVÉS DE L'ENTRENAMENT del neocòrtex es pot establir un control mental molt més ampli, com podem estar segurs que aquest control no acaba mutilant la llibertat individual de les persones? On és el límit entre entrenar el neocòrtex per assolir una major llibertat personal i un control excessiu que faci perdre part d'aquesta llibertat? La clau la té l'educació, l'educació per a la llibertat, la responsabilitat i el respecte. Però massa sovint aquesta educació topa amb la por a la responsabilitat que du implícita la pròpia llibertat, i amb la manca de respecte cap a la llibertat dels altres.